

MAKING THE EDUCATION PROCESS MORE EFFICIENT THROUGH THE OPTIMAL CHOICE OF DIDACTIC METHODS

EFICIENTIZAREA PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT PRIN ALEGEREA OPTIMĂ A METODELOR DIDACTICE

Viorel BOCANCEA, PhD, Associate Professor,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau
ORCID ID: 0000-0002-7055-678X

CZU: 37.01

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p17-21

Abstract. *The article deals with the problem of making the education process more efficient through the optimal choice of didactic methods. In the current conditions, it is not enough for the teacher to have an arsenal of modern methods and procedures, but to be able to choose the most optimal methods for the given situation. Examples of the selection of the didactic method by the teacher according to the didactic objective, the effective time, the advantages/disadvantages of the methods, the stages of the development, the number of participants, the role of the teacher and the student, the optimization possibilities are proposed.*

Keywords: *efficiency, education process, didactic method, choice of method*

Conform cercetătorului S. Cristea „Abordarea managerială a conceptului de *eficiență școlară* implică analiza raportului dintre factorii angajați la *intrarea* în sistem (resursele pedagogice) – calitatea procesului de învățământ – factorii angajați la *ieșirea* din sistem (calitatea produselor procesului de învățământ)” [1, p. 126].

În procesul de învățământ eficiența învățării depinde de mai mulți factori:

1. Particularitățile individuale ale subiecților educaționali.
2. Volumul, calitatea și accesibilitatea cunoștințelor,
3. Transferul de cunoștințe;
4. Strategiile de predare și învățare;
5. Competențele morale, profesionale și pedagogice ale profesorului.
6. Calitatea vieții școlare,
7. Caracterul sistemic al procesului de învățământ.
8. Influențele socio-culturale exercitate asupra procesului de învățământ ș.a.

În conformitate cu opinia cercetătorului Guțu V. „Funcția normativă, de optimizare a acțiunii prin intermediul căreia, subordonându-se acțiunii, metoda garantează într-o anumită măsură o acțiune eficientă, arată modul cum trebuie să se procedeze în anumite situații concrete” [2, p. 58].

În condițiile actuale, nu este suficient ca profesorul să aibă un arsenal de metode și procedee moderne, dar să fie capabil să aleagă cele mai optime metode pentru situația respectivă.

În procesul de instruire are loc suprapunerea a două tipuri de relații:

- relația dintre profesor și elev (sau relația dintre predare și învățare, bazată pe comunicare);
- relația dintre elev și materia de studiu (anume aici are loc cunoașterea).

Arta educației constă în capacitatea educatorului de a valorifica creativ resursele. Didactica studiază activitatea de predare a conținuturilor în conformitate cu anumite legi psihologice de asimilare a lor. În acest fel, obiectul de studiu al didacticii este procesul de învățământ. Existența obiectului de studiu conferă didacticii statutul de știință.

Pentru ca informația să fie acceptată se creează următoarele condiții:

- Informația satisface nevoile de învățare ale elevilor;
- Informația este relevantă;
- Informația este actuală;

- Informația este credibilă: se face referință la o autoritate din domeniul științei sau la surse credibile.

Respectarea acestor condiții necesită de la profesor *rigoare științifică*.

Didactica este și artă deoarece vehiculează mesaje educaționale care au atât o structură cognitivă (cunoștințe) cât și una susținută de emoții, sentimente, convingeri, atitudini culturale.

Pentru ca informația să fie înțeleasă se creează următoarele condiții:

- Este creată o bază pentru înțelegerea materiei noi: are loc reactualizarea materiei studiată anterior;
- Profesorul și elevii au un „limbaj” comun, specific disciplinei;
- Profesorul menține atenția clasei;
- Conținutul predat este ușor de memorat;
- Conținutul este expus accesibil, atractiv, interesant...

Respectarea acestor condiții necesită de la profesor *artistism*.

Teza precum că didactica e doar artă, are la bază desconsiderarea științelor educației.

Optimizarea (din latină *optimus* - cel mai bun) presupune selectarea celei mai bune (optimale) opțiuni dintre mai multe posibile sau ameliorarea unui proces pentru a atinge eficiența maximă.

Optimizarea învățării prevede selecția, argumentată științific și implementarea celei mai bune opțiuni de formare în condițiile date, care asigură atingerea obiectivelor într-un timp rațional pentru elevi și profesori.

Sunt cunoscute criteriile de optimizare a procesului de învățământ [3]:

- Conținutul, structura și logica funcționării procesului, asigură realizarea eficientă și calitativă a sarcinilor instruirii, educării și dezvoltării elevilor în conformitate cu cerințele curriculare, dar și cu capacitățile maxime de asimilare ale fiecărui elev;
- Realizarea obiectivelor propuse are loc fără depășirea resurselor temporale, prevăzute de planul cadru, dar și fără depășirea timpului, prevăzut de normele igienei școlare, destinat temelor pentru elevi și profesori, menite să preîntâmpine surmenajul acestora.

Direcțiile principale ale optimizării învățării:

1. Axarea pe o abordare comunicativ-formativă a învățării, care se reflectă la toate etapele stăpânirii materiei (evocare, captarea atenției, realizarea sensului, aplicare, evaluare);
2. Abordarea creativă a profesorului în determinarea metodei didactice, care asigură cel mai bine realizarea obiectivelor stabilite;
3. Luarea în considerare a caracteristicilor de vârstă și individuale ale elevilor;
4. Utilizarea tehnologiilor didactice moderne integrate organic în procesul de formare.

Alegerea metodei optime este generalizată în *algoritmul de alegere a metodei optime* propus de Yu. K. Babansky. Acest algoritm constă din șapte pași:

1. Luarea deciziei privitor la faptul dacă materia va fi studiată independent sau sub îndrumarea profesorului. Dacă elevul poate studia materia în profunzime, fără efort și timp suplimentar, atunci acesta nu va avea nevoie de ajutorul profesorului. În caz contrar, acest ajutor este necesar într-o formă sau alta.
2. Determinarea raportului dintre metodele reproductivă și productivă. Dacă există condiții, ar trebui să se acorde prioritate metodelor productive.
3. Determinarea relației dintre logica inductivă și deductivă, a modalităților analitice și sintetice de cunoaștere. Dacă baza empirică este pregătită pentru deducție și analiză, atunci acestea sunt recomandate pentru utilizare. Metodele deductive și sintetice sunt recomandate mai mult liceenilor și în special studenților. Aceste metode sunt recomandate, deoarece sunt mai riguroase, mai economice și mai apropiate de prezentarea științifică.

4. Alegerea modalităților de a combina metodele în care predomină acțiunea de comunicare, de cercetare sau practică.
5. Luarea deciziei privitor la necesitatea includerii unor metode de stimulare a activităților educaționale.
6. Definirea locului și a frecvenței utilizării metodelor de evaluare și autoevaluare.
7. Analiza opțiunilor de rezervă în cazul în care procesul real de învățare se abate de la cel planificat.

De ce va ține cont cadrul didactic atunci când alege metoda didactică?

- obiectivul didactic;
- timpul efectiv;
- avantajele/dezavantajele metodelor și procedeele metodice;
- etapele/algorithmul desfășurării.
- numărul participanților în procesul de învățământ;
- rolul profesorului și al elevului;
- posibilitățile de optimizare ș.a.

La alegerea metodei în funcție de obiectivul didactic se stabilesc:

- Competența specifică disciplinei;
- Unitatea de competență;
- Obiectivul activității.

Exemplu:

- Investigarea fenomenelor fizice simple prin observare și experimentare, manifestând perseverență și precizie.
- Utilizarea instrumentelor de măsură pentru măsurarea/determinarea mărimilor fizice: lungime, arie, volum, timp [4, p. 9].
- Elevul va fi capabil să determine volumul unui corp de formă neregulată cu ajutorul măsurii.

Pentru realizarea acestui obiectiv pot fi selectate următoarele metode și procedee de învățământ:

- Demonstrația unui model sau a unei simulări.
- Experimentul (demonstrativ, de laborator, la domiciliu).
- Exercițiul (de antrenare, de verificare etc.).

La alegerea metodei în funcție de timpul efectiv se parcurg următorii pași:

- Estimarea timpului necesar pentru realizarea obiectivului.
- Estimarea timpului necesar utilizării metodei.
- Compararea și luarea deciziei.

Exemplu:

La demonstrarea procedeei de determinare a volumului corpului de formă neregulată se poate utiliza:

- Experimentul demonstrativ (1 - 2 min):
- Demonstrația simulării (30 – 35 s).

La alegerea metodei în funcție de avantajele/dezavantajele acestea se recomandă parcurgerea următorilor pași:

- Trecerea în revistă a avantajelor metodelor selectate.
- Trecerea în revistă a dezavantajelor metodelor selectate.
- Compararea și luarea deciziei.

Exemplu de astfel de analiză este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1. Avantajele și dezavantajele experimentului demonstrativ și al demonstrației simulării.

Experimentul demonstrativ		Demonstrația simulării	
Avantaje	Dezavantaje	Avantaje	Dezavantaje
• Demonstra procesului real pe care urmează să-l realizeze elevii; • Realizarea experimentului cu mijloacele didactice disponibile în cabinet, utilizate de către elev, ș.a.	• Asigurarea vizibilității indicațiilor necesită dispozitive suplimentare (cameră, ecran etc.); • Demonstrația experimentului durează un timp mai îndelungat; • pregătirea demonstrației necesită timp suplimentar, ș.a.	• Asigurarea vizibilității; • Demonstrația simulării durează un timp mai scurt; • Simularea poate fi pusă la pauză, pentru a da explicații în ritmul asimilării informației de către elev; ș.a.	• Demonstrarea simulării diferă de procesul real pe care urmează să-l realizeze elevii; • Realizarea experimentului cu alte mijloacele didactice care diferă de cele utilizate de către elev; • Necesitatea mijloacelor didactice (proiector, laptop, ecran, ș.a.)

La alegerea metodei în funcție de numărul participanților se recomandă parcurgerea următorilor pași:

- Analiza resurselor necesare pentru utilizarea metodei;
- Determinarea numărului optim de elevi pentru realizarea cu succes al obiectivului;
- Estimarea timpului necesar pentru realizarea obiectivului cu numărul dat de participanți.

Exemplu:

- Pentru realizarea obiectivului ales (Elevul va fi capabil să determine volumul unui corp de formă neregulată cu ajutorul măsurii) se recomandă:
- Demonstrarea frontală a simulării;
- Realizarea experimentului de laborator în grupuri a câte 2-3 elevi, în funcție de dotarea cabinetului, conform standardelor;
- Realizarea individuală a exercițiilor de verificare.

La alegerea metodei în funcție de rolul profesorului și al elevului se recomandă parcurgerea următorilor pași:

- Analiza rolului profesorului în realizarea obiectivului;
- Analiza rolului elevului în realizarea obiectivului;
- Selectarea/îmbinarea procedeelelor didactice necesare.

Pentru realizarea obiectivului ales (*Elevul va fi capabil să determine volumul unui corp de formă neregulată cu ajutorul măsurii*):

Profesorul:

- Prezintă un model;
- Monitorizează activitatea elevilor;
- Evaluează realizarea obiectivului.

Elevul:

- Însușește și aplică modelul propus de profesor;
- Își autoevaluează activitatea.

Concluzii

Alegerea metodelor didactice reprezintă o provocare pentru cadrul didactic, care este responsabil de eficiența procesului de învățământ. La alegerea metodei se va ține cont de obiectivul didactic, timpul efectiv, avantajele/dezavantajele, etapele desfășurării, numărul participanților, rolul profesorului și al elevului, posibilitățile de optimizare. Criteriile de optimizare a de optimizare a procesului de învățământ se referă nu numai la realizarea obiectivelor curriculare, dar și la respectarea normelor igienei școlare, privitor la temele pentru elevi și profesori, menite să preîntâmpine surmenajul acestora.

Bibliografie:

1. CRISTEA S. *Dicționar de pedagogie*. - Chișinău: Litera, 2000.
2. GUȚU V. *Metode didactice – mijloc de realizare a continuității și interacțiunii între cicluri de învățământ superior*. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr.9 (129). Seria "Științe ale educației" ISSN 1857-2103, p.57-62
3. БАБАНСКИЙ Ю.К. *Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект*. М.: Педагогика, 1977. 256 с.
4. Fizică: Curriculum național : clasele 6-9 : *Curriculum disciplinar : Ghid de implementare /* Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova ; coordonatori: Angela Cutasevici, Valentin Crudu, Victor Păgânu ; grupul de lucru: Viorel Bocancea (coordonator) [et al.]. – Chișinău: Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 108 p. ISBN 978-9975-3437-5-6. Disponibil pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/fizica_gimnaziu_ro.pdf